

וְהַלְבוּנָה וְכוּ', שאף שלבונה וגחלים אינם אוכלים, מכל מקום 'חיבת הקודש' נותנת להם חשיבות של אוכל (רש"י, ע"פ ברייתא לקמן לה, א). וזוהי חומרא מדרבנן (רש"י ד"ה אלמא). ויש סוברים, שזוהי דין מדאורייתא (ראה תוס' ד"ה אלמא). ויש סוברים, שלבונה הוא דין מדאורייתא, כיון שראויה להיאכל בשעת הדחק, ובעצם זו חומרא מדרבנן, כיון שאינם ראויים לאכילה כלל (תוס' חגיגה כד, א ד"ה והא, ע"פ אבן האזל פסולי המוקדשין יח, כד). אכן, במשקים לא נאמר דין זה, כיון שאינם דומים לאוכל, ולכן 'משקי בית מטבחיא' [או 'בית מדבחיא'] אינם מקבלים טומאה מדין 'חיבת הקודש' (תוס' חולין לו, ב ד"ה עצים, וחסים לד, א ד"ה והבשר). או משום שדין 'חיבת הקודש' מועיל לתת חשיבות לדבר שאין לו חשיבות כגון עצים ולבונה, אבל אינו מועיל למשקים שיש להם חשיבות אלא שהם טהורים משום גזירת הכתוב (מנחת חינוך קמה, ו).

וְהַחֲלִים שחותה במחתה ביום הכפורים, שבמחתה זו הוא מכניסם להיכל, אבל בגחלים שחותה בכל יום במחתה של כסף, לא נאמר דין צירוף כלי, שהרי אין מכניסים את הגחלים להיכל באותה המחתה (רמב"ם טומאת אוכלין ח, ט). ויש מפרשים, שנאמר דין צירוף כלי גם בגחלים שחותה בכל יום במחתה של כסף (ראב"ד שם).

אֲלֵמָא קֶסְבֵּר צִירּוּף דְּרַבְנָן, שמדברי רבי יוחנן מוכח שהוא סובר שצירוף דרבנן, כשם שדין 'חיבת הקודש' מדרבנן, אבל לרבי חנין שסובר שצירוף דאורייתא, דין צירוף אינו שייך לעדותו של רבי עקיבא (רש"י ורבינו דוד). ויש מפרשים, שההוכחה שצירוף מדרבנן היא מדברי רבי עקיבא בעצמו, ששינוי בתחילת המשנה (עדויות ח, א) דין של טומאת אפר חטאת, שאינו אלא מדרבנן, ועל זה הוסיף רבי עקיבא דין צירוף כלי, ומשמע שגם דין זה מדרבנן. (תוס' ד"ה אלמא, לשיטתם שדין 'חיבת הקודש' דאורייתא, וכמצויין לעיל). [מאידך, יש סוברים שגם טומאת אפר חטאת מדאורייתא מדין 'חיבת הקודש' (ראה שו"ת הרשב"א א, לב. וראה תוס' ב"ק עז, א ד"ה פרה)].

שֶׁנֶאֱמַר כֶּף אַחַת, שמהיתור של המילה 'אחת', למדנו דין צירוף בקודש (רבנו חננאל חגיגה כג, ב; תוס' חולין כד, ב ד"ה התורה).

מַחֲט שֶׁנִּמְצְאָת בְּבֶשֶׂר, באופן שהבהמה לא נעשתה טריפה [שאלו היתה נעשית טריפה היתה מטמאת, שכך הוא הדין בקדשים], ולכן נקט שנמצאת 'בבשר', שאלו מחט שנמצאת באברי הבהמה הפנימיים מטרפה את הבהמה (מדמי שדה).

זְכִינוּ, שטהרת הידים היא זכות וטובה שעל ידי זה לא נגרם הפסד קדשים (רש"י), שאם היו גוזרים טומאה על סתם ידים [ראה להלן בסמוך], היה בכך הפסד גדול בקדשים לפי שטומאת ידים היא דבר מצוי (פני יהושע). ויש מפרשים, 'זכינו' ללמוד דין זה שאין טומאת ידים במקדש (רש"י).

שֶׁאֵין טוּמְאָת יָדִים בְּמִקְדָּשׁ, שלא גזרו במקדש שידיים יקבלו טומאה מדבר שאינו מטמא אדם, שאלו מחוץ למקדש, גזרו טומאה אפילו על 'סתם ידים' משום שידיים עסקניות הן (רש"י). ואילו היו גוזרים על סתם ידים במקדש, היו גוזרים גם על ידים שנענו בראשון לטומאה שיהיו שניות (תוס' ד"ה שאין).

בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל מִי לֹא עֶסְקִינָן דְּנֶגַע בְּשָׁנִי, שהרי גם שני נחשב 'טמא', וכמו שמצינו לגבי אוכלין שבכלי חרס שנטמא, שנאמר בהם (ויקרא יא, לג) 'כל אשר בתוכו יטמא', והאוכלין שבתוך הכלי הם שני, שנטמאו מהכלי שהוא ראשון (רש"י). או שדורשים מהיתור של תיבת 'בכל' שמדובר גם על שני (רבנו חננאל לעיל יח, ב).

רַבִּי עֲקִיבָא לֹא סָבַר כְּרַבִּי יוֹסִי, שרבי עקיבא דוחה את הקל וחומר שאמר רבי יוסי, וסובר שאין ללמוד מטבול יום ומחוסר כיפורים, שכן הם היו בתחילתם אב הטומאה (רש"י, ע"פ תוס' חכמי אנגליה). או שסובר רבי עקיבא, שאומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון' גם כאשר הקל וחומר כולו מופרך (ראה פני יהושע, ובביאורו לעיל יח, ב ד"ה ולמדנו). אכן, בזאת לא נחלק רבי עקיבא, שבתרומה יש טומאה עד לדרגת שלישי, ובקדשים עד לדרגת רביעי (ראה את הלימוד לכך ברש"י).

אמנם, לדעת רבי מאיר ורבי אלעזר הסוברים (לעיל טז, א) שמשקים לא מטמאים דבר אחר מהתורה, אין מציאות של רביעי בקדשים מדאורייתא, אלא מדרבנן (רש"י). ויש סוברים, שגם לדעתם יש מציאות של רביעי בקדשים מדאורייתא על ידי עצים ולבונה שמקבלים טומאה מדאורייתא [לסוברים כן], שהכלי שהוא ראשון טימא אוכלים, והאוכלים טימאו עצים ולבונה, והעצים והלבונה טימאו אוכלים (תוס' ד"ה לא). שטומאת העצים והלבונה אינה בגדר 'טומאת אוכלים' [למרות שקבלת הטומאה שלהם היא מדין 'חיבת הקודש' שמחשיבה אותם כאוכלים], ולכן הם יכולים להעביר טומאה לאוכלים אחרים, ואין זה נחשב ש'טומאה עושה כיוצא בה' (קובץ שיעורים אות סה). ויש סוברים, שטומאת עצים ולבונה היא 'טומאת אוכלים', אבל כיון שבמציאות אינם אוכלים, הם יכולים לטמא אוכלים אחרים, שזה נחשב שמטמא דבר שאינו כיוצא בו [שדין זה שאינו מטמא כיוצא בו, תלוי במציאות הדבר, ולא בדין הטומאה שלו] (אבן האזל איסורי מזבח ו, ח אות ב). מאידך, יש סוברים שעצם ולבונה שמקבלים טומאה מדין 'חיבת הקודש' אין מטמאים אוכלים אחרים, שלא יהיו אלו חשובים יותר מאוכלים ממש שאין מטמאין אוכלים אחרים (תוס' חגיגה כד, א ד"ה מנין).

הַכִּלִּי מִצָּרֶף אֶת מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקוֹדֶשׁ, שאוכלי קודש שנמצאים בתוך כלי אחד, אף שאינם נוגעים זה בזה, נטמאים כולם כשטומאה נוגעת באחד מהם (רש"י), שהכלי מצרפם להחשיבם כאילו הם גוף אחד ממש, שכאשר טמא נגע במקצתו טימא את כולו (ראה קהלות יעקב מנחות טז, שלענין טומאה אין די בכך שיחשבו כנוגעים זה בזה, אלא דוקא כשנחשבים כגוף אחד). וצירוף האוכלים על ידי הכלי, יתכן שהוא מחמת עצם הימצאותם יחד בכלי, אך מאידך, יתכן שאינם מצטרפים אלא באופן שעל פי הדין עליהם להיות יחד בכלי (ראה ח' רבי אריה לייב מאלין ב, לח, שתלה זאת במחלוקת ראשונים).

ודין צירוף כלי אינו מועיל אלא באופן שהחתיכות היו יחד בכלי בשעת מגע הטומאה באחת מהן, אבל חתיכה שנטמאה מחוץ לכלי והכניסה לתוך כלי שיש בו חתיכות אחרות, אין החתיכות האחרות נטמאות ממנה (ראה טורי אבן חגיגה כג, ב, ע"פ רש"י שם. ובדין צירוף כלי לענין הכשר לקבלת טומאה, ראה ביאורו להלן כ, א ד"ה צריד).